

जडीबुटीको असल खेती तथा संकलन अभ्यास

विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) का अनुसार विशेष क्षेत्रमा उचित तरिकाले खेती, संकलन तथा प्रशोधन गरी जडीबुटीहरूको उत्पादनलाई स्वस्थ र गुणस्तरीय बनाउने विधिलाई नै जडीबुटीको असल खेती तथा संकलन अभ्यास (Good Agricultural and Collection Practices/GACP) भनिन्छ । यस अभ्यासबाट गुणस्तरीय जडीबुटीजन्य कच्चा पदार्थ प्राप्त गरी यसमा आधारित औषधीको आवश्यक गुण नियन्त्रण गर्न WHO ले सन् २००३ मा जडीबुटीको असल खेती तथा संकलन अभ्यास सम्बन्धी निर्देशिका (GACP Guidelines) प्रकाशन गरेको छ ।

वनस्पति विभागद्वारा वि.सं. २०७४ मा प्रकाशित औषधीजन्य तथा सुगन्धित वनस्पतिहरूको असल खेती पद्धति: सामान्य सिद्धान्तहरू तथा निर्देशनहरूको आधारमा हालसम्म ११ वटा जडीबुटीहरू (कुरिलो, क्यामोमाइल, चिउरी, चिराइतो, टिमुर, तेजपात, पिपला, मेन्था, सर्पगन्धा, सुगन्धवाल र सेतो मुसली) को असल खेती तथा संकलन अभ्यास मापदण्ड तयार गरेको छ ।

उद्देश्य

- जडीबुटीजन्य कच्चा पदार्थको शुद्धता सुनिश्चित गर्दै उत्पादनको गुणस्तर, सुरक्षा र प्रभावकारिता वृद्धि गर्नु ।
- जडीबुटीको व्यवसायिक खेती तथा दिगो संकलनलाई प्रोत्साहन गरी प्राकृतिक स्रोत संरक्षण गर्नु ।
- जडीबुटी प्रवर्द्धन मार्फत जीविकोपार्जनमा टेवा पुऱ्याउनु ।

आधारभूत सिद्धान्त

- जडीबुटी प्रजातिको सही पहिचान
- स्वच्छ र गुणस्तरीय जडीबुटी उत्पादन
- खेती, संकलन, ढुवानी, प्रशोधन र भण्डारणमा सजगता
- दिगो उत्पादन तथा मूल्य अभिवृद्धि
- वातावरण र जैविक विविधता संरक्षण

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वनस्पति विभाग
थापाथली, काठमाडौं
२०८० भाद्र

